

*Samen de transitie van het
landelijk gebied vormgeven*

Handvatten voor het goede gesprek

Terugblik op Dieper Wortelen Café #2 – 30 januari 2025

*Netwerkbijeenkomst dialoog transitie landelijk gebied |
In De Ruimte (IDR) aan de Oude Gracht te Utrecht*

Dieper Wortelen café | *Wat valt er in dit café te beleven?*

Welkom in het Dieper Wortelen café

In het landelijk gebied komen veel grote vraagstukken samen: van natuur-, water- en landbouwopgaven tot aan woningbouw-, leefbaarheid- en energieambities. Deze thema's vragen om een samenwerking tussen overheden, maatschappelijke partners en ondernemers, op alle schaalniveaus. Daarbij is het essentieel dat partijen elkaar goed verstaan om tot gedragen en duurzame oplossingen te komen. Het juiste gesprek voeren kan bijdragen aan vertrouwen en versnelling in de uitvoering.

Het Dieper Wortelen netwerk helpt de kwaliteit van de dialoog nog verder te versterken, onder andere door ieder kwartaal een Dieper Wortelen café te organiseren. Iedere editie heeft een specifiek thema, en altijd staan inspiratie en praktijk centraal. We doen dat in de vorm van een talkshow met tafelgasten, een keynote of special en uitwisseling tussen de deelnemers.

Voorgaande edities

- Oktober 2024: Omgaan met andere tijden
- Januari 2025: Handvatten voor het goede gesprek

Dieper Wortelen café #2 | Afdronk

De tweede editie van het DW-café vond op donderdag 30 januari 2025 plaats in de voormalige kloosterkelders aan de Oude Gracht in Utrecht. Een drukbezochte winterontmoeting: met ruim zestig mensen aan de slag met ingrediënten voor een goed gesprek. Maar zoals een melkveehouder uit Overijssel luid en duidelijk naar voren bracht: “jullie blijven maar praten over een goed gesprek, maar leven jullie je wel voldoende in, in wat ons veehouders overkomt?”.

Sophie Dijkkamp en Coen Smit verzorgden dit keer vanuit het DW-team de gespreksleiding en Annette de Vries (JamVisuals) maakte prachtige tekeningen.

Dieper Wortelen café #2 | Afdronk in beeld

Programma

- **Het eerste rondje |** In gesprek met Marieke Mossink, waarnemend DG RTLG
Hoe is het weer in Den Haag? En wat betekent dat voor gesprekken over de toekomst van het landelijk gebied?
- **In de schijnwerpers |** Trainingen voor Dialoogvaardigheden, met Lotte van Burgsteden en Hein van Middelaar
Waarom dit initiatief en wat houdt het in? En wat is volgens het Centrum voor Dialoog nodig voor 'het goede gesprek'?
- **Samen aan de slag |** Het Transformatiespel met André Schaminée
Hoe kan de ontwerpende aanpak helpen om tot een goed gesprek te komen?
- **Beste praktijken |** Het Ministerie van de Toekomst met Meta Knol
Hoe kan de toekomst helpen bij het 'goede gesprek' in het nu?
- **De laatste ronde & vrije uitloop**
Met al deze handvatten worden dit héle goede gesprekken!

Het eerste rondje | Wat voor weer zou het zijn in Den Haag?

In gesprek met waarnemend DG van RTLГ, Marieke Mossink

Wat voor weer is het in Den Haag?

“Persoonlijk vind ik het jammer dat het NPLG van tafel is”, zegt Marieke, “maar ik hoop dat de Nota Ruimte voor Landbouw en Natuur duidelijkheid gaat geven.” Bij de reorganisatie van het Ministerie lijkt het er op dat RTLГ een tweede leven krijgt als Directoraat Realisatie Landelijk Gebied. Die focus op uitvoering is belangrijk, meent Marieke. Daarbij zal opnieuw intensief samengewerkt moeten worden met provincies, waterschappen en gemeenten. De regie voor veranderingen van het landelijk gebied naar het rijk toetrekken lijkt niet mogelijk. “De DLG had voorheen 1500 fte, zoiets bouw je niet meer zo gauw op en staat ook haaks op het leggen van verantwoordelijkheid in de streek.” De focus van de rijksoverheid zal verschuiven naar gebieden waar de problematiek buitengewoon groot is, dat onderstreept ook de Minister.

Wat vindt Marieke dé ingrediënten van een goed gesprek? “Eerlijk zijn en transparant, dat geeft vaak ontspanning”.

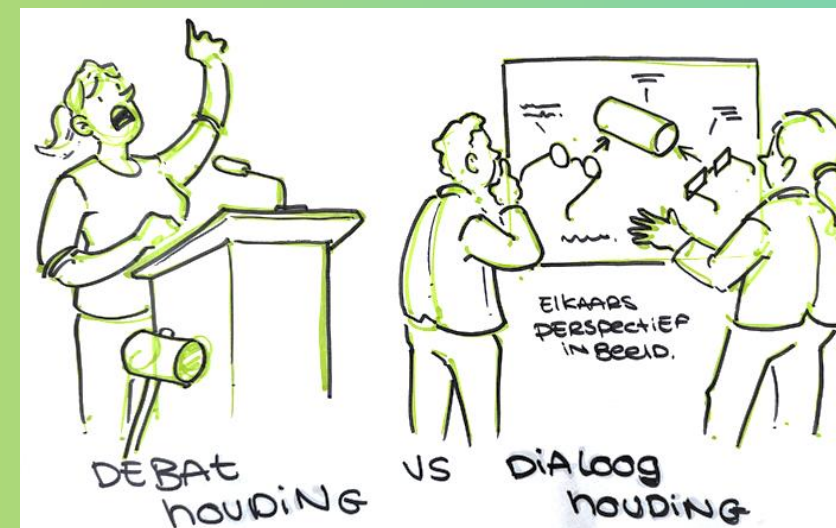
In de schijnwerpers | Trainingen in dialoogvaardigheden

Met [Lotte van Burgsteden](#) (VU) en Hein van Middelaar (DW-kernteam)

Wat zijn de ingrediënten van een goed gesprek?

Die vraag stelde Sophie ook aan de zaal. Kernbegrippen: nieuwsgierig zijn, goed luisteren, ruimte voor emotie, vooringenomenheid loslaten, gelijkwaardigheid, voldoende tijd nemen, enzovoorts.

Het lijkt zo makkelijk, een goed gesprek, maar toch hebben zelfs ervaren mensen vaak nog veel te leren en te oefenen. Daarom is vanuit Dieper Wortelen samen met het IPO het initiatief genomen voor een training dialoog. De VU-Amsterdam gaat dat verzorgen en taalwetenschapper Lotte van Burgsteden gaat een en ander coördineren. “De stap van debat naar dialoog is in praktijk best lastig”, zegt Lotte, “daarom nemen wij échte gesprekken op, en analyseren we die samen.” Het is de bedoeling dat in de training ook veel geoefend gaat worden met acteurs. Hein van Middelaar is zelf een ervaren procesbegeleider: “het belangrijkste voor een goed gesprek is misschien wel de voorbereiding”. Vanuit de zaal wordt dat beaamd: “goed voorbereiden en tegelijk mentale ruimte houden om te improviseren”. Een deelnemer stelt: “vaak wordt de beste onderhandelaars het veld ingestuurd, maar dat zijn meestal niet de mensen die door de boer vertrouwd worden als gesprekspartner”. Hein onderstreept dat deze Dialoog-training van de VU slechts één initiatief is om tot beter toekomstgesprek te komen. Zo wordt de Mutual Gains Approach inmiddels al jarenlang op veel plekken gebruikt als onderlegger om tot duurzame overeenstemming te komen, maar er zijn ook nog andere methodes.

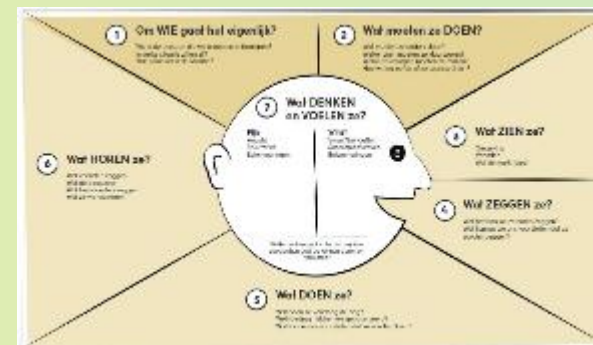
Samen aan de slag | Social design en het transformatiespel

Met [André Schaminée](#) (TwynstraGudde)

Verdiep je goed in de ander en voer empathische gesprekken

Een andere kijk en motor om te handelen levert bijvoorbeeld social design of design thinking. Bij TwynstraGudde werken inmiddels meerdere ontwerpers en kunstenaars die helpen bij actieonderzoek. André en zijn team pasten deze aanpak de afgelopen jaren toe in de transitie landelijk gebied. Aandacht voor de verhalen van mensen – empathisch onderzoek – is een belangrijk ingrediënt. “Als mens zijn we doorgaans best empathisch”, meent André, “maar in de rol van professional – ambtenaar, expert of gebiedsontwikkelaar – blijkt dat moeilijker”. Toch is het belangrijk om heel goed te begrijpen waar het voor de betrokkenen om gaat. Dat gaat verder dan mensen om hun mening vragen. Wat zien ze? Hoe beleven ze de opgaven? Wat doet er werkelijk toe? Dat zijn persoonlijke vragen die vragen om een persoonlijk aanpak. Zo’n empathische aanpak geeft inzicht in waarden en drijfveren. Als je die kent, ontstaat er weer ruimte om na te denken over een haalbare stap.

Om met ondernemers in gesprek te gaan, kan het helpen om je laten introduceren in een dorpse of boerengemeenschap door iemand die vertrouwd wordt en er goede ingangen heeft. Maak er geen vergaderingen van, maar vorm je letterlijk een beeld door te gaan kijken.

Bron: TwynstraGudde

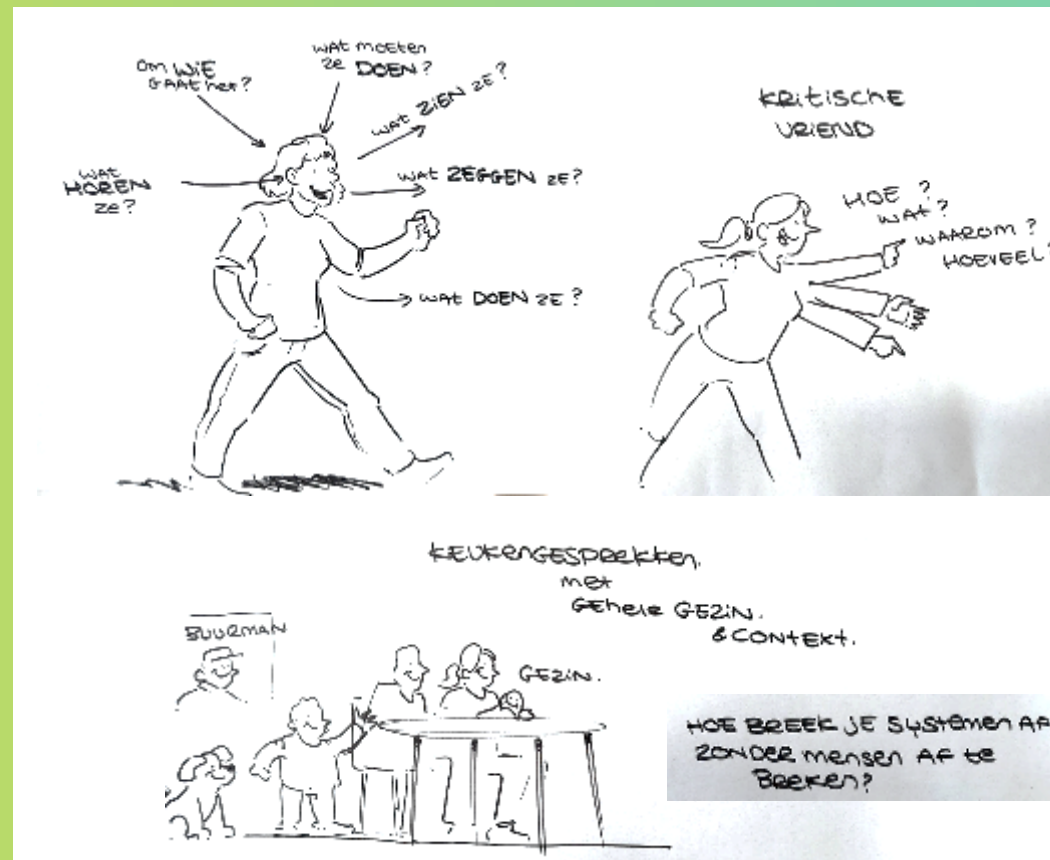

Samen aan de slag | Social design en het transformatiespel

Met [André Schaminée](#) (TwynstraGudde)

Tips van André voor het voeren van empathische gesprekken

- De beste gesprekken vinden plaats op het erf of op locatie. Toon je interesse in wat je daar ziet: daar gaat het leven
- Neem tijd: boek een uur, reserveer er twee
- Kijk of je meerdere generaties aan tafel kunt krijgen: boer, boerin, kinderen
- De omgeving van de mens is de medemens (Jules Deelder) – hoe werkt die mee of tegen of heeft die invloed op beslissingen?
- Ga op zoek naar drijfveren van mensen, ga voorbij belangen: drijfveren gaan over de toekomst
- Probeer de positie van 'kritische vriend' te verdienen

Samen aan de slag | *Social design en het transformatiespel*

Met [André Schaminée](#) (TwynstraGudde)

Het Transformatiespel

Met de zaal wordt een aantal oefeningen gedaan uit de toolkit “Transformatiespel” – een serious game die speciaal ontwikkeld is voor de transitie landelijk gebied in opdracht van RTLg.

Bijlagen naar Transformatiespel

Tot slot constateert André dat optimisme voor de toekomst begint met begrip voor de huidige situatie en wat het spannend maakt om vooruit te kijken. Dat sluit aan bij het Advies Dieper Wortelen: verlangen naar de toekomst gaat over ontwerpen, next practices maar ook in vertrouwen loslaten van wat je doet en deed. Nieuw vakmanschap!

Beste praktijken | *Het Ministerie van de Toekomst*

Met Meta Knol (natuurboeren en cultureel ondernemer)

De 'beste praktijk' zijn gaat gepaard met vele uitdagingen

En ofschoon nieuw vakmanschap een mooi bruggetje is naar het verhaal van natuurboer Meta Knol, begint dat interview in mineur. Ze heeft 14 jaar geleden Boerderij Boterhuispolder in de polder nabij Leiden overgenomen en omgebouwd naar een renderend ecologisch bedrijf dat ook goed zorgt voor weidevogels. Maar helaas heeft Meta de dag ervoor van de gemeente Teylingen vernomen dat de nieuwe pacht-overeenkomst naar een andere boer gaat. Dat neemt niet weg dat Meta als cultureel ondernemer en één van de ministers van de Toekomst niet voor één gat is te vangen.

Beste praktijken | *Het Ministerie van de Toekomst*

Met Meta Knol (natuurboeren en cultureel ondernemer)

Het Ministerie van de Toekomst acteert vanuit de lange termijn

“Het Ministerie van de Toekomst is een beweging”, zegt Meta, “een zwerm van doeners”. We moeten af van het korte termijn denken, van erfdenken naar gebiedsdenken. Wat kun je samen doen in jouw omgeving? Meta & co hebben het idee van een “Plekberaad” geïntroduceerd. Alles verandert continu, daar kun je maar beter zelf in voorop gaan. Het Ministerie brengt begrijpers, verbeelders en makers samen. Een krachtig beeld kan de opinie doen kantelen. Ingrediënten voor een goed gesprek zijn verschillende perspectieven, verschillende toekomsten. Door samen te doen ontstaat begrip en beweging. Minister van de toekomst worden kan iedereen!

www.ministerievandetoekomst.nl

Vrije uitloop |

DW café is van iedereen!

En ook na afloop van dit tweede DW café was de behoefte aan napraten – een goed gesprek over wat professionals in transitie bezig houdt – groot. Dieper Wortelen is geïnitieerd door RTLГ, maar we streven nadrukkelijk naar gedeeld eigenaarschap op de onderliggende actieagenda voor meer en beter toekomstgesprek. Ook de ontmoetingen en het DW-café zijn van ons samen: suggesties voor vorm en inhoud van volgende edities zijn van harte welkom!

Tot het volgende DW-café op 3 april!

Meer weten over Dieper Wortelen? Stuur een mail naar [Postbus Dieper Wortelen](#)